

วิกฤตวัฒนธรรม เปลี่ยนผ่านวิถีชีวิตสังคมไทยในยุคดิจิทัล CULTURAL CRISIS CHANGING THE WAY OF LIFE THAI SOCIETY IN THE DIGITAL AGE

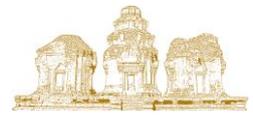
ประทวน วันนิจ¹, มนุญ สอนโพนงาม²
Pratoun Wannit¹, Manoon Sonphonngam²
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์¹⁻²
Rajabhat Buriram University¹⁻²
E-mail: thammoon@gmail.com

ได้รับบทความ: 7 ตุลาคม 2565; แก้ไขบทความ: 14 ธันวาคม 2565; ตอปรับตีพิมพ์: 14 ธันวาคม 2565;

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่อง วิกฤตวัฒนธรรม เปลี่ยนผ่านวิถีชีวิตสังคมไทยในยุคดิจิทัล มีวัตถุประสงค์เพื่อสะท้อนสภาพวัฒนธรรมในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป จากอดีตถึงปัจจุบัน และแนวทางการคงอยู่ของวัฒนธรรมไทยบทความนี้ใช้วิธีการศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิชาการ รวบรวมวิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูล เทียบเคียงแนวคิด ทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ มาบูรณาการในการนำเสนอ ด้วยความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี สู่อุคดิจิทัลการสื่อสารไร้พรมแดน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมข้ามชาติ ส่งผลกระทบกับวัฒนธรรมความเป็นอยู่ดั้งเดิม การเปลี่ยนคุณค่า ภูมิปัญญา ความรู้สึก วัฒนธรรมให้กลายเป็นสินค้า อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมถูกรวบงำถึงขั้นวิกฤต ซึ่งวัฒนธรรมกลับกลายเป็นตัวคุณค่าที่เปลี่ยนสินค้าให้เป็นความนิยมเชิงธุรกิจตามชนชาติพันธุ์อื่น ส่งผลต่อวิถีชีวิตคนในสังคมเดิมขาดความเป็นตัวตน ความเป็นแก่นสารวัฒนธรรมเพียงอาศัยความรู้สึกเรื่องชาตินิยมเข้ามา เพราะชาตินิยมหรือความเป็นไทยต่างๆเหล่านี้ ได้ถูกระบบทุนนิยมเข้ามาบีบบทบาทในการดำเนินชีวิต หากมองอีกแง่หนึ่งเพื่อความอยู่รอดและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่สังคมไทยไม่สามารถยับยั้งการไหลบ่าของวัฒนธรรมข้ามชาติได้ หากเพียงปรับเปลี่ยนแนวคิดรับเอาวัฒนธรรมปรับใช้ให้เหมาะสมกับสังคมไทย ซึ่งในอนาคตอันใกล้ ประมาณ 20 – 30 ปี ข้างหน้า ความเป็นโลกาภิวัตน์จะขยายตัวลงไปสู่เบื้องล่างมากขึ้น ดังนั้นหนทางเพื่อความคงอยู่ของวัฒนธรรมความเป็นไทยที่ล้าหลังจำต้องปรับเปลี่ยนตามกาลเวลา ด้วยการพัฒนาทักษะในการนำเครื่องมือ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ในปัจจุบัน อาทิ คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ แท็บเล็ต ไอแพด โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และสื่อออนไลน์ มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการสื่อสาร การปฏิบัติงาน และเพื่อพัฒนากระบวนการทำงานร่วมกัน เพื่อความอยู่รอด อยู่ได้อย่างมีความสุข และยั่งยืน

คำสำคัญ: วิกฤตวัฒนธรรม, วิถีชีวิต, ยุคดิจิทัล

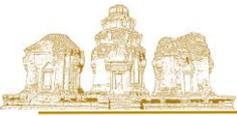
Abstract

Academic article on cultural crisis Change the way of life in Thai society in the digital age. have a purpose to reflect the changing cultural conditions in society from past to present and guidelines for the persistence of Thai culture. This article uses methods to study information from documents and academic works. Collect, analyze, synthesize data, compare concepts social science theory be integrated into the presentation with the advancement in technology To the digital age, communication without borders There was an exchange of learning about cultural ways across nations. affecting the traditional living culture transforming values, wisdom, feelings, and culture into commodities Cultural identities are critically dominated. Where culture becomes a value that turns a product into a business popular among other races. affecting the way of life of people in the old society, lacking identity The essence of culture is based on a sense of nationalism. Because of these nationalism or Thainess The capitalist system has played a role in life. If looking at the other side, to survive and to be cognizant of the changes that Thai society cannot suppress the shoulders of transnational cultures. If only adjusting the concept of accepting the culture and adapting it to suit Thai society In the near future, about 20-30 years in the future, globalization will expand to the bottom. Therefore, the way for the persistence of the backward Thai culture must be adjusted over time. By developing skills in using tools, equipment and digital technologies that exist today such as computers, phones, tablets, iPads, computer programs. and online media used for maximum benefit in communication, work and to develop a collaborative process to survive live happily and sustainably.

Keywords: Cultural crisis, Way of life, Digital age

บทนำ

สภาพการณ์ของสังคมไทยจากอดีตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน จะเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นสังคมเมืองหรือสังคมชนบท ทุกด้านการเปลี่ยนแปลงส่งผลต่อการดำรงชีวิตในสังคม เช่น การบริโภค การแต่งกาย การสื่อสาร ที่อยู่อาศัย ความเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน สิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เสื่อมลงโดยอิทธิพลของสื่อที่มากครอบงำ ที่เรียกกันติดปากว่า “ยุคดิจิทัล” ทำให้เกิดปัญหาสังคมด้านต่างๆ มากมาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงจุดเปลี่ยนจุดวิกฤตวัฒนธรรมของสังคมไทยนับวันจะเริ่มหมดคุณค่า หมดความเป็นไทยแท้ ที่บรรพบุรุษได้สร้างขึ้น และสืบทอดกันมา นับได้ว่าเป็นเรื่องที่น่าวิตกและสำคัญยิ่ง หากปล่อยให้วิถีทางวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาครอบงำ โดยไม่มีการปรับเปลี่ยน หรือขาดการควบคุมดูแลของ

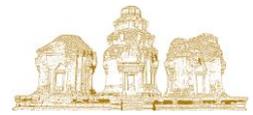
หน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชน ผลท้ายสุดสังคมไทยจะไม่มีแม้แต่ความเป็นไทยเหลืออยู่เลย “อัตลักษณ์ของสังคมไทย” จะไม่มีอีกต่อไป (สนธิ สมัครการและสุพรรณิ ไชยอำพร, 2538: 36)

สังคมไทยมีการถ่ายทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาแห่งการดำรงชีวิต ซึ่งบรรพบุรุษได้สั่งสมความรู้และประสบการณ์เพื่อการดำรงชีวิตมาโดยตลอด การถ่ายทอดวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งมาสู่คนอีกรุ่นหนึ่งจะมีวิธีการต่าง ๆ ที่แตกต่างกันไปตามแต่ละ ท้องถิ่น ซึ่งจะเห็น ได้ในเรื่องของวิถีชีวิต ประเพณี ภาษา การแต่งกาย อาหารการกิน ความเชื่อทางศาสนา ความเชื่อเรื่องผี และความเชื่อเรื่องการนับถือบรรพบุรุษเป็นพื้นฐานในการถ่ายทอดหรือใช้พิธีกรรมซึ่งเป็นรูปธรรมมาเป็นสัญลักษณ์แทนแนวความคิดที่เป็นนามธรรม เพื่อให้เกิดการรับรู้และเข้าใจได้ง่ายขึ้น พิธีกรรมเป็นองค์ประกอบทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่คนในสังคมสร้างขึ้นเพื่อเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจและเป็นกลวิธีที่มนุษย์คิดขึ้นตามความเชื่อ เช่น ความเชื่อเรื่องภูตผีวิญญูณ เทวดา และความเชื่อทางศาสนา กล่าวคือมนุษย์เชื่อว่าถ้าประกอบพิธีกรรมเช่นสรงบูชาสิ่งที่มีอำนาจหรือสิ่งเหนือธรรมชาตินั้นย่อมจะบันดาลหรือช่วยให้มนุษย์บรรลุผลหรือวัตถุประสงค์ตามความเชื่อและความต้องการที่ตั้งเอาไว้ พิธีกรรมจึงเป็นแนวปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมของประเพณี ที่คนในสังคมสร้างขึ้นเพื่อเป็นหลักความมั่นคงทางจิตใจ เมื่อประกอบพิธีกรรมใดพิธีกรรมหนึ่งไปแล้ว ผู้ทำพิธีกรรมนั้น ย่อมมีความสุขใจและมีความหวังในชีวิต เพราะเชื่อว่าพิธีกรรมต้องนำไปสู่ผลที่คาดหวังไว้ (อมรา พงศาพิชญ์, 2547: 64) ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นวิถีชีวิตของสังคมไทยในอดีต แต่ปัจจุบันก็มีสังคมไทยบ้างชุมชนยังคงความเป็นวิถีดั้งเดิม แม้โลกจะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใดก็ตาม ก็ถือว่าเป็นส่วนน้อยในสังคมยุคดิจิทัล

ประเทศไทยเริ่มการพัฒนาไปสู่การเป็นสังคมสมัยใหม่ที่เรียกกันว่า “ทันสมัย” มาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 (อรศรี งามวิทยาพงษ์, 2546: 85) แต่การเปลี่ยนแปลงในยุคสมัยนั้นยังมีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงของชุมชนชนบทและสังคมไทยในภาพรวมน้อยมาก จากข้อจำกัดด้านการคมนาคม การสื่อสาร และกระบวนการตัดสินใจ ผู้นำ ประเทศไทยเพิ่งมาเปิดรับการเป็นสังคมสมัยใหม่อย่างเต็มที่ในยุคหลังถึงพุทธกาลคือเมื่อประเทศไทยเริ่มพัฒนาไปสู่ความทันสมัยตามแบบตะวันตกด้วยแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ.2504-2509 สืบเนื่องต่อมาจนกระทั่งปัจจุบัน การเปลี่ยนในยุคสมัยนี้ เกิดผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์ อันเป็นผลจากความก้าวหน้าเทคโนโลยี รวมไปถึงการคมนาคมที่สะดวกสบายมากขึ้น (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2549: 66) จะเห็นได้จากการเปลี่ยนแปลงปรากฏการณ์ดังต่อไปนี้

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างด้านเศรษฐกิจไปสู่การพึ่งพาตลาด

การพัฒนาเศรษฐกิจที่รัฐกำหนดขึ้นในยุคไปสู่ความทันสมัยตามแผนพัฒนาฯ มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อความเจริญเติบโตหรือความมั่งคั่งทางวัตถุ ด้วยเศรษฐกิจภาคอุตสาหกรรมและบริการตามแบบประเทศอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นต้นแบบของความทันสมัยที่รัฐต้องการ โดยมุ่งเน้นการขยายตัวของเมืองใหญ่ที่มีความทันสมัย จุดมุ่งหมายทั้ง 2 ประการนี้ ได้กระทบต่อวิถีชีวิตของชาวชนบทในระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเองที่เน้นการพึ่งพาอาศัยธรรมชาติ พึ่งพากันเองภายในชุมชนและระหว่างชุมชน ตามวิถีชีวิตดั้งเดิมที่ได้รับอิทธิพลจากหลักธรรมพุทธศาสนา เนื่องจากในยุคพัฒนานี้ รัฐเชื่อว่าในระบบเศรษฐกิจแบบชุมชนที่ผ่านมาเป็นลักษณะปล่อยตามบุญตามกรรม ปราศจากการจัดการ ไม่มีการวางแผน ไม่มีการแบ่งหน้าที่ จากปรากฏการณ์เช่นนี้ รัฐ

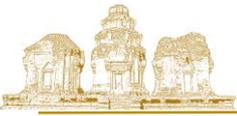

สะท้อนความเชื่อในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ การใช้ที่ดิน น้ำ ป่า เกิดขึ้นอย่างปราศจากการจัดการดูแลอย่างถูกวิธี เนื่องจากชาวบ้านขาดแคลนความรู้ ทักษะ เทคโนโลยี การจัดการเครื่องมือใหม่ และเชื่อว่าสถานการณ์นี้คือสาเหตุของการหมดไปและความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ และมีผลให้การเพิ่มผลผลิตทางเศรษฐกิจทำไม่ได้ จึงนำไปสู่วงจรแห่งความยากจนของคนในชนบท (อรศรี งามวิทย์พงษ์, 2546: 63)

จากความเชื่อดังกล่าวของรัฐ จึงทำให้เกิดแผนงาน โครงการจำนวนมากๆ เพื่อสร้างสิ่งที่รัฐคิดว่าชนบทขาดแคลนและทำให้ด้อยพัฒนา โดยเฉพาะการขาดแคลน “ความรู้” ในการพัฒนาเศรษฐกิจให้มั่นคงรัฐจึงได้เข้าไปเป็นผู้วางแผน จัดการแบบเบ็ดเสร็จ โดยที่ประชาชนเป็นผู้ปฏิบัติตามอย่างเดียว เริ่มจากการเปลี่ยนแปลงการผลิตภาคเกษตรกรรมจากการผลิตเพื่อกินในครัวเรือน ที่มีความหลากหลายตามประโยชน์การบริโภคและใช้สอยในวิถีชีวิตของชุมชน มาเป็นการปลูกพืชเชิงเดี่ยวเพื่อส่งออกขายต่างประเทศ เช่น ข้าว มันสำปะหลัง ยางพารา ข้าวโพด อ้อย ฯลฯ และใช้สารเคมีควบคุมการจัดการกับธรรมชาติ เช่น ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลง ฯลฯ เพื่อเพิ่มผลผลิตให้ได้ปริมาณมากตามต้องการ ในด้านกายภาพหรือระบบนิเวศมีการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ป่า โดยการถางป่าเพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจ การตัดถนนเพื่อความมั่นคงในยุคปราบปรามคอมมิวนิสต์ และความสะดวกในการขนย้ายผลผลิตสู่ตลาดโลก แนะนำสินค้าอุปโภคบริโภคจากตลาดภายนอกเข้าสู่ชุมชน มีการสร้างเขื่อนเพื่อผลิตไฟฟ้าให้แก่ เศรษฐกิจภาคอุตสาหกรรม การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพดังกล่าว จึงนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทั้งการผลิตและการบริโภคของชุมชนดั้งเดิมโดยไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ การพัฒนาไปสู่ความทันสมัยเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจของชุมชนก่อนยุคทันสมัย ซึ่งส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางสังคม ระบบค่านิยม ประเพณี ความสัมพันธ์ทางสังคม (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2549: 63)

การเปลี่ยนแปลงค่านิยมสู่วัตุนิยม

การที่รัฐและกลไกของรัฐใช้กรอบความคิดของการพัฒนาไปสู่ความทันสมัยในการมองชุมชนก่อนยุคทันสมัย ทำให้ขาดความเข้าใจในกระบวนการทัศน์และวัฒนธรรมของชาวชนบท จึงเห็นว่าชาวชนบทขาดระบบค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนา กล่าวคือไม่มีคุณสมบัติเหมือนกับชาวตะวันตก อาทิ ความขยันขันแข็ง อดทน ดังเช่นการวิเคราะห์ความสำเร็จ - ไม่สำเร็จของระบบสหกรณ์ที่รัฐจัดตั้งขึ้นในชนบทว่าเกิดจากความไม่ขยัน ไม่เสียสละ ไม่อดทน ไม่เห็นแก่ส่วนรวมของชาวบ้าน ในทัศนะ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เห็นว่าปัญหาค่านิยมนิสัย ความเชื่อ จารีตของชาวชนบทเป็นปัจจัยสำคัญมากที่สุดที่จะต้องปรับเปลี่ยน “การปฏิวัติประการแรกที่เราจะต้องทำในเรื่องเกษตรกรรม คือเปลี่ยนนิสัยและความเคยชินของเกษตรกร ที่ต้องพึ่งพาอาศัยธรรมชาติ หรือคอยรับแต่ผลงาที่ธรรมชาติบันดาลให้ เราจะต้องเพิ่มนิสัยกระตือรือร้นชวนขวยให้มากขึ้นในเกษตรกรของเรา ให้เกษตรกรของเราอมรับของใหม่วิธีใหม่ โดยมุ่งหน้าแต่จะรักษาจารีตอยู่อย่างเดียว” (สฤษดิ์ ธนะรัชต์ และคณะรัฐมนตรี, 2507: 98) ในทัศนะของนักวิชาการผู้จัดทำแผนพัฒนาฯ นั้น ชาวชนบทยากจนและด้อยพัฒนา เนื่องจากมีค่านิยมไม่ช่วยตนเอง คิดแต่การพึ่งพาผู้อื่น ดังปรากฏในวัตถุประสงค์ของโครงการพัฒนาท้องถิ่นในแผนพัฒนาฯ ว่ารัฐจะต้อง “เปลี่ยนแปลงแนวความคิดของชาวชนบทเสียใหม่ให้รู้จักช่วยตนเองในการปรับปรุงความเป็นอยู่ของตนเองและท้องถิ่น โดยรัฐดำเนินการกำจัดค่านิยมเดิมพร้อมกับการ

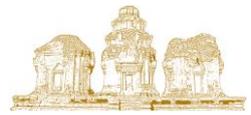
สร้างค่านิยมใหม่ผ่านการจัดการศึกษาที่สร้างระบบคุณค่าใหม่ต่อชนบทเมือง พร้อมกับการรณรงค์ค่านิยมใหม่ด้วยคำขวัญในยุคของการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย คือ “งานคือเงิน เงินคืองานบันดาลสุข” เป็นคำขวัญที่สร้างค่านิยมใหม่ให้แก่ชีวิตไม่ว่าชนบทหรือในเมือง ว่าเงิน (รายได้) คือที่มาของ “ความสุข” ของบุคคล โดยนิยามความสุขในวิถีชีวิตทันสมัย คือเพียบพร้อมทางวัตถุ ทรูหรา สุขสบายทางกายภาพและสังคมตะวันตก (มาตรฐานอเมริกัน / American Standard) ซึ่งสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นเองไม่ได้ บุคคลจะต้องทำงานเร่งเพิ่มผลผลิตตามแนวทางของรัฐ เพื่อเพิ่มรายได้ให้หายากจน (ทางวัตถุ/รายได้) เมื่อมีรายได้เพิ่มย่อมมีความสุข ดังนั้นหากไม่มีเงินก็ไม่มีความสุข อ้างถึงใน (สนิท สมัตการและสุพรรณิ ไชยอำพร, 2538: 45)

การโฆษณาชวนเชื่อดังกล่าวมีอิทธิพลมากต่อการยอมรับการพัฒนาเศรษฐกิจตามแบบใหม่ คือสนับสนุนเศรษฐกิจแบบ “เจริญเติบโต” (Growth) ของรัฐอย่างมาก เพราะมนุษย์ล้วนปรารถนาความสุข และความสุขในคำขวัญนี้ดูจะไม่ใช่ว่าสิ่งที่ยากเย็นเกินความสามารถของบุคคล คือทำงานการเกษตร ซึ่งชาวชนบททำอยู่แล้วแต่เดิม หากเปลี่ยนวิธีการผลิต ซึ่งรัฐโฆษณาว่าได้ผลและมีประสิทธิภาพดี โดยมีตัวอย่างให้เห็น เช่น การปฏิวัติเขียวในฟิลิปปินส์และอินโดนีเซีย ที่เริ่มมาก่อนประเทศไทยและได้ผลคือความมั่งคั่งของผลผลิตจริงรัฐได้ประดิษฐ์วาทกรรมที่ผูกโยงความร่ำรวย ความสุข ให้สัมพันธ์ไปกับการมีความรู้ตามแบบของรัฐ เช่น “การศึกษาดี มีเงินใช้ ไร้โรคคา พาให้สุขสมบูรณ์” และสร้างความเชื่อว่าการไม่มีความรู้สมัยใหม่คือสาเหตุสำคัญที่สุดซึ่งทำให้ยากจน ไร้ความสุข ตามแนวคิดของวัฏจักรความจน “โง่-จน-เจ็บ” ที่เผยแพร่กันอยู่ในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1-5 ค่านิยมใหม่นี้ ได้เปลี่ยนแปลงระบบคุณค่าในเรื่องของความสุขจากที่เคยมีอยู่ในสังคมไทย เช่น ความสุขจากการมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อแบ่งปันให้กัน ความอบอุ่นในครอบครัว-ชุมชน การสร้างสรรค์งานศิลปะ ฯลฯ ลดทอนเหลือเป็น “ความสุขแบ่งแยกส่วนให้เป็นวัตถุล้วนๆ และอย่างเป็นปัจเจกนิยม ส่งเสริมให้บุคคลมุ่งแสวงหารายได้เพิ่ม เพื่อหาความสุขจากวัตถุในแบบตัวใครตัวมัน” ค่านิยมดังกล่าวยังปรากฏชัดเจนในยุคปัจจุบันและมีแนวโน้มขยายตัวมากขึ้นตามกระแสโลกาภิวัตน์ บนฐานสังคมยุคใหม่เป็นวาทกรรมใหม่ “สังคมยุคดิจิทัล” การเปลี่ยนแปลงค่านิยมไปสู่ความทันสมัยทางวัตถุและปัจเจกนิยมของบุคคลมีผลกระทบโดยตรงต่อค่านิยมด้านจิตวิญญาณ และความสัมพันธ์เชิงสังคม ซึ่งเป็นฐานสำคัญของประเพณี พิธีกรรม และกิจกรรมอื่นๆ ที่สร้างกระบวนการเรียนรู้ทางจริยธรรมของบุคคลในชุมชน มีผลให้กระบวนการเรียนรู้ทางจิตวิญญาณ ชุมชนนิยมเสื่อมสูญลงเป็นลำดับ (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2542: 12)

กระบวนการโลกาภิวัตน์ในฐานะเป็นพัฒนาการของระบบทุนนิยม

ในประเด็นที่เกี่ยวกับโลกาภิวัตน์ในแง่วัฒนธรรมนั้น โลกาภิวัตน์ซึ่งมีการกล่าวถึงในปัจจุบัน แท้ที่จริงแล้วคือกระบวนการพัฒนาการที่ต่อเนื่องของระบบทุนนิยมนั่นเอง ซึ่งไม่ใช่เป็นอะไรที่ใหม่ กล่าวคือระบบทุนนิยมนี้มีพัฒนาการที่ก้าวออกมาในหลายระดับ

โดยขั้นตอนแรก เริ่มต้นด้วยการเข้ามาหาประโยชน์กับทรัพยากรในประเทศอื่นที่ผ่านกลไกของระบบอาณานิคม เช่น จักรวรรดินิยมเข้ามาในเชียงใหม่ ก็เอาไม้สักหรือทรัพยากรต่างๆออกไป หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ เป็นการมาถลุงทรัพยากรของประเทศอื่น

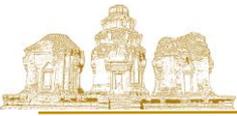
ขั้นตอนที่สองของระบบทุนนิยมก็คือ พยายามที่จะเอาประโยชน์จากแรงงานในสังคมอื่น หมายความว่า ใช้กลไกตลาดเข้ามาหาประโยชน์จากแรงงาน ในรูปแบบการใช้แรงงานในการทำการผลิต ผ่านการส่งสินค้าออก เช่น ปลูกพืชเพื่อส่งออก การทำอุตสาหกรรมเพื่อส่งออก ฯลฯ ทั้งหมดนี้คือกระบวนการของการมาเอาประโยชน์จากแรงงาน ภายหลังจากที่ผ่านขั้นตอนการมาเอาประโยชน์จากทรัพยากรแล้วก็เข้าสู่ขั้นตอนของการมาเอาประโยชน์จากแรงงาน แต่ไม่ได้หมายความว่าทิ้งทรัพยากร ยังคงสืบเนื่องมาเรื่อยๆ

ขั้นตอนที่สาม หลังจากการเอาประโยชน์จากแรงงานแล้ว ก็พยายามที่จะมาหาประโยชน์จากทุนรูปแบบต่างๆที่มีอยู่ในสังคมและในด้านอื่นๆเพราะทุนนิยมพัฒนาขึ้น ก็จะสร้างทุนบางอย่างขึ้นมา ซึ่งอาจเป็นเงินทุนเพื่อให้เกิดดอกเบี้ย หรือเป็นทุนทางปัญญาในรูปของข่าวสารเพื่อขายลิขสิทธิ์ เป็นต้น และขั้นตอนสุดท้ายของพัฒนาการทุนนิยมก็คือ การมาเอาประโยชน์จากวัฒนธรรม โลกาภิวัตน์ในปัจจุบัน ทุนนิยมได้พัฒนามาสู่ระดับขั้นนี้ กล่าวคือ เป็นขั้นตอนที่พยายามจะเปลี่ยนวัฒนธรรมให้เป็นสินค้า เมื่อก่อนนั้น เวลาซื้อขายสิ่งของกันและกัน อาจมีการเอาประโยชน์จากการแลกเปลี่ยนที่ไม่เท่าเทียมกัน หรืออะไรต่างๆเหล่านี้ แต่ปัจจุบันนี้ไม่ใช่แล้ว ทุนนิยมจะมาหาประโยชน์โดยการเปลี่ยนวัฒนธรรมหรือเรื่องของคุณค่าจิตใจให้กลายเป็นสินค้า ดังที่เราได้พบกันอยู่เป็นประจำ กรณีที่เราไปซื้อของต่างๆ เราก็ไม่ได้ซื้อเฉพาะของสิ่งนั้น อันที่จริงแล้วเราไม่แน่ใจว่าเราไปซื้ออะไร ระหว่างของที่เป็นของจริงๆ กับสิ่งที่ถูกเอาคุณค่าหรือความหมายใส่เข้าไป เช่น เราไปกินแฮมเบอร์เกอร์ กินไก่ KFC อันนี้ไม่รู้ว่าจะไปกินตัวแฮมเบอร์เกอร์ กินไก่ KFC หรือว่าไปกินรสนิยมแบบอเมริกัน (เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา, 2548: 66)

กระบวนการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมให้กลายเป็นสินค้าในกระแสโลกาภิวัตน์

เมื่อเราเปลี่ยนคุณค่าหรือความรู้สึกและวัฒนธรรมให้กลายเป็นสินค้าแล้ว ผลกระทบที่เกิดขึ้นก็คือ ทำให้เราคิดว่า ความหมายกลายเป็นของจริงมากกว่าตัวสินค้าซึ่งเป็นสิ่งของ ความหมายกลับกลายเป็นตัวคุณค่าที่เปลี่ยนสินค้านั้นกลายเป็นของจริง เป็นสิ่งที่มีแก่นสาร นั้นเมื่อมีข่าวเรื่องนายโฆรสจะมาเมืองไทย เราก็มีความรู้สึกต่อต้านโดยอาศัยความรู้สึกเรื่องชาตินิยมเข้ามา เพราะชาตินิยมหรือความเป็นไทยต่างๆเหล่านี้ ได้ถูกระบบทุนนิยมซึ่งนอกจากจะเปลี่ยน “วัฒนธรรม” ให้เป็น “สินค้า” แล้ว ยังกลับสร้างให้ “ความคิด” เป็น “จริง” ขึ้นมา โดยใช้ทักษะในการนำเครื่องมือ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ในปัจจุบัน อาทิ คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ แท็บเล็ต ไอแพด (iPad) โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ฯลฯ และสื่อออนไลน์ มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการสื่อสาร การปฏิบัติงาน และการทำงานร่วมกัน หรือใช้เพื่อพัฒนากระบวนการทำงาน ดังนั้นมิใช่เป็นเรื่องแค่ว่าจิตใจ ความรู้สึก แต่เป็นเรื่องที่เป็นของจริง สามารถจับต้องได้ (เอก ตั้งทรัพย์ วัฒนา, 2548: 14)

ปรากฏการณ์เช่นนี้ไม่ใช่สิ่งใหม่ แม้ที่จริงแล้ว ใช้คำอธิบายในความคิดแบบมาร์กซิสต์หรือความคิดแบบโพสต์โมเดิร์น (Postmodernism) สามารถอธิบายด้วยวิธีไหนก็ได้ทั้งนั้น ถ้าจะอธิบายแบบมาร์กซิสต์ สถานการณ์ที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปนี้ ในภาษามาร์กซิสต์เรียกว่า fetishism กล่าวคือ ทำให้วัฒนธรรมหรือคุณค่าเหล่านี้มีอำนาจเหนือตัวคน เช่น เงินตรา ซึ่งเป็นสิ่งที่เราผลิตขึ้นมาเพื่อเป็นสื่อในการแลกเปลี่ยน เป็นเรื่องของมูลค่าต่างๆ แต่ปรากฏว่าในกระบวนการทางวัฒนธรรม เรากลับเปลี่ยนให้ตัวเงินตรานั้นมีอำนาจ

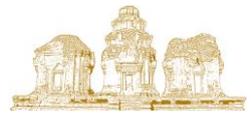

เหนือตัวคนซึ่งเป็นผู้ผลิตเงินตราตัวเอง ดังนั้นในเวลาหนึ่ง เงินตราจึงไม่เป็นเพียงเครื่องมือของมนุษย์เพื่อใช้ในการแลกเปลี่ยนเท่านั้น แต่เงินตราได้กลายเป็นเจ้าเหนือมนุษย์เพราะเราไม่ได้มองเงินตราเป็นสื่อ แต่เรามองว่าเงินเป็นพระเจ้า ปรากฏการดังกล่าวเป็นกระบวนการ การเปลี่ยนให้วัฒนธรรมและคุณค่านั้นมาเป็นเจ้าของเหนือตัวคนซึ่งเป็นผู้ผลิตหรือสร้างสิ่งนั้นอีกทีหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็คุณค่าในเรื่องความเป็นไทย ที่เราคิดว่าเป็นของเรา เราพัฒนาขึ้นมา แต่ปรากฏว่าความเป็นไทยมาอยู่เหนือตัวคน ซึ่งจะมีผลกระทบในแง่ที่มาลดทอนความเป็นมนุษย์ลงไป จนมองไม่เห็นความเป็นคน เพราะยึดติดอยู่กับคุณค่าที่ถูกครอบงำเหล่านั้น (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2549: 41)

กระบวนการที่เกิดขึ้นในลักษณะนี้ กำลังผ่านเข้ามาอยู่ในกระแสความเคลื่อนไหวของระบบทุนนิยมปัจจุบัน กล่าวอีกนัยหนึ่งคือขณะนี้เรากำลังเข้าสู่สภาวะที่เรียกได้ว่า “กระบวนการโลกาภิวัตน์” เข้าสู่ระบบทุนนิยมที่สามารถเปลี่ยนทุกอย่างให้เป็นสินค้า ได้กลายเป็นสิ่งที่ครอบงำตัวคนได้หมด จนแทบไม่เห็นคุณค่าของความเป็นคนหลงเหลืออยู่แล้ว ภายใต้กระแสของระบบทุนนิยม ที่สามารถทำได้ถึงเพียงนี้ก็เพราะมีการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีของการสื่อสาร กล่าวคือ ในอดีตนั้นทุนนิยมไม่สามารถทำได้กว้างไกลขนาดนี้ เพราะการสื่อสารไม่รวดเร็วไม่กว้างขวางเหมือนปัจจุบัน เช่น โฆษณา เทคโนโลยีดิจิทัลหรืออีเมล เป็นต้น เทคโนโลยีเหล่านี้เป็นเครื่องมือที่สำคัญของระบบทุนนิยม ซึ่งทำให้โลกาภิวัตน์มีอำนาจอย่างที่กล่าวไปแล้ว ส่วนคำที่กล่าวไว้ว่า “กระแสโลกาภิวัตน์ทำลายความเป็นไทย” นั้นแท้จริงแล้วกระแสโลกาภิวัตน์ทำลายความเป็นไทยอย่างที่เราควบคุมได้ และสามารถสร้างความเป็นไทยชนิดที่เป็นสินค้าขึ้นมา เพราะฉะนั้นเวลานี้ ความเป็นไทยที่ขายกันไปทั่วโลกนั้น ไม่ใช่เป็นเรื่องของคนไทย คนใดคนหนึ่ง ไม่สามารถควบคุมได้ คุณสามารถไปกินอาหารไทยที่ไหนในโลกก็ได้ แต่พอกินแล้วจะไทยหรือไม่ไทยนั้นเราควบคุมไม่ได้ เช่น ที่ปารีส ปรากฏว่าคนเวียดนามเปิดร้านอาหารไทยและก็กลายเป็นความป็นไทยที่ควบคุมไม่ได้ เพราะความหมายกลายเป็นสินค้าไปแล้ว (เอกตั้งทรัพย์วัฒนา, 2548: 89)

ปัจจุบันวัฒนธรรมตะวันตก มีอิทธิพลเหนือวัฒนธรรมไทยมากขึ้นเรื่อยๆ จนมีผลกระทบต่อพฤติกรรมทางสังคมของคนไทย เช่น การรับเอาแนวคิดและค่านิยมแบบตะวันตกเข้ามาจะทำให้รูปแบบความสัมพันธ์ของคนในสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปโดยละเอียดหรือมองไม่เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทยเดิม โดยเฉพาะวัฒนธรรมทางจิตใจจนทำให้เกิดปัญหาทางวัฒนธรรมทางจิตใจด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านความกตัญญู รู้คุณ ความเอื้ออาทร ความรัก ความสามัคคี และวัฒนธรรมด้านต่างๆ เหล่านี้บางอย่างกำลังเสื่อมความนิยมและสูญหายไป จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเลือกสรรว่าวัฒนธรรมไทยเดิมที่ดีงาม กำลังถูกกลืนโดยวัฒนธรรมตะวันตก ส่วนใดที่คุณค่ามีเหตุผลควรแก่การอนุรักษ์ สืบทอดต่อมา เช่น ยิ้มแย้มแจ่มใส ความคิดที่เป็นอิสระ ช่างคิด ช่างประดิษฐ์ เพื่อเป็นเอกลักษณ์ของชาติต่อไป การปรับตัวรับของใหม่ เดินทางสายกลาง ไม่ชอบความรุนแรง การประสานความร่วมมือ ประเด็นสำคัญความรักใคร่ เอื้ออาทร พึ่งพาอาศัย อยู่ร่วมกับธรรมชาติ เป็นต้น (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2546: 55)

วิถีชีวิตของชาวไทยได้รับอิทธิพลจากต่างชาติตลอดเวลา ในด้านวัตถุที่เห็นได้ชัดเจน ได้แก่ เครื่องใช้ เครื่องอำนวยความสะดวกในครอบครัว การแต่งกาย อาหารการกิน ที่อยู่อาศัย เป็นต้น ในด้านแนวความคิดที่มีการเปลี่ยนแปลง เช่น ค่านิยมในเรื่อง ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นลดน้อยลง

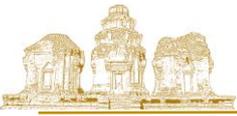
กลายเป็นการเห็นแก่ตัว แกร่งแย่งชิงดีชิงเด่นเพื่อความอยู่รอดของตนเองแบบชาวตะวันตก ความสัมพันธ์แบบไทยที่ก่อให้เกิดความอบอุ่นเปลี่ยนเป็นความสัมพันธ์แบบทุนนิยม เป็นต้น

โดยสรุป สภาพของสังคมยุคโลกาภิวัตน์ มีลักษณะเด่นคือ มนุษย์มีทักษะในการนำเครื่องมืออุปกรณ์ และเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ในปัจจุบัน อาทิ คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ แท็บเล็ต ไอแพด (iPad) โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ฯลฯ และสื่อออนไลน์ มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการสื่อสาร การปฏิบัติงาน และการทำงานร่วมกัน หรือใช้เพื่อพัฒนากระบวนการทำงาน และเทคโนโลยีทางการคมนาคมสื่อสารก้าวหน้า ทำให้มนุษย์ซึ่งตกอยู่ตามส่วนต่างๆ ของโลกสามารถติดต่อสื่อสารกันได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น ผู้คนทั่วไปมีเสรีภาพมากขึ้น มีการเดินทางพบปะกันมากขึ้น ขอบเขตของประเทศที่เคยปิดกั้นประชากรของตนก็เปิดกว้างออก ความขัดแย้งทางวัฒนธรรมหรือความนิยมวัฒนธรรมของตนเองก็ลดลง และน่าจะมีแนวโน้มที่จะลดลงเรื่อยๆ

ลักษณะสำคัญของการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์

การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ จะเป็นไปอย่างรวดเร็วมากกว่ายุคใดของมนุษยชาติ โดยมีแนวโน้มของการผสมผสานกันมากขึ้น (Cultural Integration Assimilation) แต่การเปลี่ยนแปลงก็ยังไม่เป็นไปอย่างทั่วถึงในระบบเดียวกัน แม้ว่าจะมีเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทันสมัยในการเผยแพร่ข่าวสารฯ อันได้แก่ พวกเครื่องจักรคำนวณ (Computer) และเครื่องใช้ไฟฟ้าต่างๆ (Electronic) ก็ตามแต่ประชาชนบางส่วนโดยเฉพาะกลุ่มที่ยากจนซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ก็ยังคงถูกปิดกั้นจากสิ่งเหล่านี้ และบางสังคมก็ยังมีนโยบายปิดกั้นเสรีภาพเพื่อรักษาสถานภาพเดิมของกลุ่มผู้ปกครองหรือผู้มีอำนาจในสังคมในคงอยู่ สิ่งต่างๆ เหล่านี้ เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเป็นไปอย่างไม่สม่ำเสมอ อย่างไรก็ตาม การเรียกร้องสิทธิต่างๆ อย่างเป็นทางการจะมีผลทำให้ความเหลื่อมล้ำทางความคิดและการตัดสินใจอยู่ในความเชื่อดั้งเดิมลดน้อยลง หรือเปลี่ยนแปลงในอัตราที่เร็วขึ้น เป็นที่คาดกันว่า โลกใน 20-30 ปี ข้างหน้าจะเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์อย่างเต็มที่ นั่นก็หมายความว่า แนวความคิดวิถีชีวิตที่สร้างสรรค์และมีคุณภาพต่อการดำรงอยู่ของมนุษยชาติอย่างแท้จริงจะเป็นไปได้อย่างแพร่หลาย ความยากจน การเอารัดเอาเปรียบผู้ยากไร้ ด้อยโอกาสจะลดน้อยลง เช่นเดียวกับความแตกต่างทางวัฒนธรรม

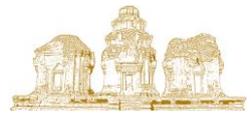
วัฒนธรรมของมนุษยชาติ หรือวัฒนธรรมสากล (Universal Culture) น่าจะเกิดขึ้นได้แม้ว่าความแตกต่างในวิถีชีวิตของคนในแต่ละสังคมจะยังคงมีอยู่ แต่ผู้คนโดยทั่วไปจะมีความแตกต่างเหล่านั้นด้วยความอดกลั้นมากกว่าเดิม และใช้ประโยชน์จากความแตกต่างทางวัฒนธรรมเพื่อขยายโลกทัศน์ของตนมากกว่ามองว่าเป็นศัตรู หรือฝ่ายตรงกันข้ามที่ต้องปราบปรามหรือกำจัดให้หมดสิ้นไป ถ้าเราพิจารณาการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของมนุษย์จากอดีตอันยาวนานประมาณหนึ่งล้านปีมาแล้ว เราก็จะพบความจริงที่ว่ายุคแรกเริ่มของมนุษย์นั้นเป็นเรื่องของวัฒนธรรมของสังคมโดดเดี่ยวดำรงชีพโดยการแสวงหาประโยชน์จากธรรมชาติโดยตรง คือการหาของป่าและล่าสัตว์ (hunting and gathering) มาเป็นเวลาหลายแสนปี กว่ามนุษย์จะรู้จักเอาพืชมาปลูกและเอาสัตว์มาเลี้ยง (plant and animal domestication) อันเป็นการเริ่มต้นวิถีชีวิตแบบเกษตรกรรมเมื่อประมาณหมื่นกว่าปีมาแล้ว จากนั้นเมื่อประมาณ 200 กว่าปีมานี้เองที่มนุษย์ได้เปลี่ยนวิถีชีวิตเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรม (Industrialization) ที่สร้างความเจริญทางวัตถุให้มนุษย์เป็นอันมาก การนำความรู้ทาง

วิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้ในการผลิตทรัพย์สินหรือเทคโนโลยีต่างๆ ทำให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติสิ้นเปลืองกว่าสมัยเดิมๆ มากมายจนเมื่อเร็วๆ นี้ ก่อนถึงยุคโลกาภิวัตน์มนุษย์จึงได้ริเริ่มตระหนักถึงความสูญเสียของสภาพแวดล้อมธรรมชาติในการนำเอามาพัฒนาเศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรม และเริ่มเรียกร้องรวมทั้งแสวงหามาตรการใหม่ที่ดีกว่าเดิม ทำอย่างไรมนุษย์จึงจะสามารถพัฒนาเศรษฐกิจได้โดยไม่ทำลายสภาพแวดล้อมธรรมชาติลงไปอย่างมากมายเช่นที่กำลังเป็นอยู่ในหลายๆ สังคมของมนุษย์ปัญหานี้ยังคงท้าทายความสามารถของมนุษย์ในยุคปัจจุบัน แม้ว่าพัฒนาการทางเทคโนโลยีจะเจริญก้าวหน้ามาก แต่พัฒนาการทางด้านจิตใจโดยเฉพาะจิตสำนึกต่อสภาพแวดล้อมคงจะต้องพัฒนากันอีกมาก (อมรา พงศาพิชญ์, 2547: 67)

จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้ทุกฝ่ายหันกลับมามองถึงสภาพปัญหา เหตุและผลที่ก่อให้เกิดจุดเปลี่ยนจุดวิกฤตของวัฒนธรรม ที่เป็นหนทางนำไปสู่ความเสื่อม และเพื่อบูรณาการวัฒนธรรมที่ดั่งามให้คงอยู่สืบไป ซึ่งเมื่อปีพุทธศักราช 2542 ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (2542: 66) และ แผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา 2564 ได้มีการปฏิรูปการศึกษาแห่งชาติ โดยเนื้อหาแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลง กระบวนทัศน์ การศึกษาที่ต้องให้มีความเกี่ยวพันกับกระบวนกรเรียนรู้งานวัฒนธรรมควบคู่กันไป โดยนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งเป็นระดับรากหญ้าของสังคมที่มีจำนวนมากนับได้ว่าเป็นรากฐานอันสำคัญที่บ่งบอก หรือชี้ทิศทางของการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นหรือเสื่อมลง การปฏิรูปการศึกษารั้งนี้ ถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงฐานความคิด ฐานทัศนคติ ของชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองได้ พร้อมการดำรงชีพด้วยฐานกรเรียนรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ผสมผสานหลักวิชาการ อันส่งผลประโยชน์แก่ชุมชน (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2542: 66)

การปฏิรูปการศึกษาก็เป็นเพียงหนทางหนึ่งเท่านั้น จะบูรณาการวัฒนธรรมเอาไว้แต่ผู้ที่มีโอกาสเข้าไปศึกษาเรียนรู้โดยตรง คงเป็นเพียงเยาวชนในวัยเล่าเรียนเท่านั้น คนในชุมชนนอกรั้วโรงเรียนก็ไม่มีโอกาสด้วยเหตุนี้สภาวัฒนธรรมได้เล็งเห็นผลอันต่อเนืองที่จะทำให้อวัฒนธรรมที่ดั่งามแพร่หลายไม่กระจุกอยู่ในชุมชนใดชุมชนหนึ่ง จึงได้เปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่นมีเวทีสนทนา ซึ่งเป็นเจ้าของวัฒนธรรมจะได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบและตัดสินใจในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมของท้องถิ่นด้วยคนในท้องถิ่นเอง เป็นการสร้างจิตสำนึก สร้างความรู้ความเข้าใจ ทำให้เกิดความมั่นใจและสำนึกถึงพลังของตนเองที่สามารถร่วมกัน เพื่อป้องกัน แก้ปัญหาและพัฒนาวัฒนธรรมของท้องถิ่นเอาไว้บนเงื่อนไขของจิตสำนึกของความเป็นคนในท้องถิ่นที่ต้องคิดต้องลงมือทำ โดยนัยยะของสภาวัฒนธรรมมีเจตนาต้องการขยายวัฒนธรรมที่ดั่งามของแต่ละท้องถิ่นให้เกิดการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนเพื่อความเป็นหนึ่งเดียว เพื่อการพัฒนาโครงสร้างวัฒนธรรม อันส่งผลต่อการพัฒนาประเทศในแง่เศรษฐกิจ วัฒนธรรม สังคม การเมือง ไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ทรงคุณค่าสืบไป ซึ่งที่กล่าวมาถือว่าเป็นแนวทางที่จะรอดพ้นจากปัญหา และวิกฤตด้านวัฒนธรรมของสังคมไทยในปัจจุบัน แต่ถ้ากลับมามองอีกมุมหนึ่ง จะเห็นได้ว่าทั้งการปฏิรูปการศึกษา การขยาย วัฒนธรรมที่ดั่งาม รวมถึงการพัฒนาวัฒนธรรมของสภาวัฒนธรรมนั้นเป็นเพียงหน่วยงานหนึ่งๆ เท่านั้น ที่สะท้อนเจตนารมณ์ความคาดหวังที่จะให้ “วัฒนธรรมไทยที่ดั่งามคงอยู่ และรอดพ้นจากการครอบงำของวัฒนธรรมตะวันตก” โดยนัยยะทั้งสองหน่วยงานเป็นการสร้างความคิดแนวใหม่ ที่ขึ้นไปในทิศทางเดียวกัน ฉะนั้นเพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อความเป็นอิสระในการพัฒนาและการสร้างสรรค์งานด้านวัฒนธรรม ทั้งนี้เจตนารมณ์ยังคงเหมือนเดิม เพื่อสืบสาน,

ประสานงาน เป็นศูนย์กลางในข้อมูลข่าวสารให้ความรู้ เผยแพร่งานด้านวัฒนธรรมที่ดึงดูดใจให้คงอยู่เพื่อคนรุ่นหลังต่อไป (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2546)

สรุป

ด้วยความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี สู่ยุคดิจิทัลการสื่อสารไร้พรมแดน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีวัฒนธรรมข้ามชาติ ส่งผลกระทบกับวัฒนธรรมความเป็นอยู่ดั้งเดิม การเปลี่ยนคุณค่า ภูมิปัญญา ความรู้สึก วัฒนธรรมให้กลายเป็นสินค้า อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมถูกรวบงำถึงขั้นวิกฤต ซึ่งวัฒนธรรมกลับกลายเป็นตัวคุณค่าที่เปลี่ยนสินค้าให้เป็นความนิยมเชิงธุรกิจตามชนชาติพันธุ์อื่น ส่งผลต่อวิถีชีวิตคนในสังคมเดิมขาดความเป็นตัวตน ความเป็นแก่นสารวัฒนธรรมเพียงอาศัยความรู้สึกเรื่องชาตินิยมเข้ามา เพราะชาตินิยมหรือความเป็นไทยต่างๆเหล่านี้ ได้ถูกระบบทุนนิยมเข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิต หากมองอีกแง่หนึ่งเพื่อความอยู่รอดและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่สังคมไทยไม่สามารถยับยั้งการไหลบ่าของวัฒนธรรมข้ามชาติได้ หากเพียงปรับเปลี่ยนแนวคิดรับเอาวัฒนธรรมปรับใช้ให้เหมาะสมกับสังคมไทย ซึ่งในอนาคตอันใกล้ ประมาณ 20 – 30 ปี ข้างหน้า ความเป็นโลกาภิวัตน์จะขยายตัวลงไปสู่เบื้องล่างมากขึ้น ดังนั้นหนทางเพื่อความคงอยู่ของวัฒนธรรมความเป็นไทยที่ล่าช้าจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนตามกาลเวลา ด้วยการพัฒนาทักษะในการนำเครื่องมือ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ในปัจจุบัน อาทิ คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ แท็บเล็ต ไอแพด โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และสื่อออนไลน์ มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการสื่อสาร การปฏิบัติงาน และเพื่อพัฒนากระบวนการทำงานร่วมกัน เพื่อความอยู่รอด อยู่ได้อย่างมีความสุข และยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์.(2546). ภาพอนาคตและคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.ที.พี. คอมมิวนิเคชั่น.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (2542). 1999 จุดเปลี่ยนแห่งยุคสมัย : จากโลกาภิวัตน์สู่ ชุมชน. กรุงเทพฯ: เอดิสันเพลส โปรดักส์.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2549). จุดเปลี่ยนประเทศไทยเศรษฐกิจพอเพียงในกระแสโลกาภิวัตน์. กรุงเทพฯ: บริษัทสยาม เอ็ม แอนด์ พี จำกัด.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2549). จุดเปลี่ยนประเทศไทย เศรษฐกิจพอเพียงในกระแสโลกาภิวัตน์. (พิมพ์ครั้งที่ 1), สยาม เอ็มแอนด์ พี พับลิชชิ่ง จำกัด.
- สนธิ สมัตถการและสุพรรณิ ไชยอำพร. (2538). สังคมไทย ภาวะปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต. (พ.ศ. 2535-2550) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา. (2548). โลกาภิวัตน์ บรรษัทข้ามชาติ บรรษัทภิบาล และความรับผิดชอบต่อสังคมของบรรษัท. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2547). มนุษย์กับวัฒนธรรม ในสังคมและวัฒนธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.